

Rigsombudsmanden på Færøerne

Tórshavn, den 13. april 2023

Orientering nr. 06/2023

Den færøske hjemmestyreløve fylder 75 år

Den 1. april 2023 var det 75 år siden, at hjemmestyreløven trådte i kraft på Færøerne. Professor i historie, Hans Andreas Sølvarár, udtalte i den forbindelse, at med hjemmestyreløven, som var et kompromis, fik Lagtinget lovgivningsmagt og efter 75 år må vi konstatere, at loven har virket.

KVF (Den færøske tv- og radiostation) har udarbejdet en tv-serie i seks afsnit om Færøerne: ”O, Móðurlandið!” (Ah, Moderlandet). KVF beskriver serien, som en skildring af Færøernes situation i det danske rige, og om hvor forskellig Færøerne geografisk, kulturelt og sprogligt er fra rigsfællesskabet.

Landsstyrets første 100 dage

Landsstyrekoalitionen havde den 1. april 2023 siddet i 100 dage og lagmand Aksel V. Johannesen har udtalt, at landsstyret i det store hele har fulgt den plan, som blev aftalt fra starten. Den største udfordring har været at få vedtaget en finanslov med et rimeligt overskud.

Erhvervsminister Morten Bødskov har besøgt Færøerne

Den 27.- 28. marts 2023 var erhvervsminister Morten Bødskov, samt repræsentanter fra Finanstilsynet, på officielt besøg hos landsstyremedlem for udenrigs- og erhvervsanliggender Høgni Hoydal, Tjóðveldi. I en pressemeddelelse fra landsstyremrådet for udenrigs- og erhvervsanliggender fremgår det, at der på mødet bl.a. blev talt om den igangværende overtagelse af sagsområder på Søfartsstyrelsens område, og regler for og lister over ”politisk eksponerede personer” i forbindelse med hvidvaskloven drøftet, ligesom erhvervsministeren bekræftede, at regler i forhold til sanktioner overfor Rusland og Hviderusland på finansområdet, som ikke er overtaget, vil ske efter forhandlinger med landsstyret.

Landsstyret har ikke tilsyn med færinger i de danske fængsler

Lagtingsmedlem Liljan Weihe, Tjóðveldi, har spurgt landsstyremedlem for justitsanliggender, Bjarni Kárason Petersen, Framsókn, om forholdene for de færøske indsatte i de danske fængsler, herunder hvad der bliver gjort for at forbedre deres forhold. Endvidere ønsker Liljan Weihe svar på, hvorfor færøske indsatte, som er arresteret på Færøerne, ikke bliver løsladt på Færøerne, men i Danmark, ligesom Liljan Weihe ønsker at få oplyst, hvordan man sikrer sig, at de færøske indsatte får værdige forhold, når sagsområdet er dansk.

Landsstyremedlem Bjarni Kárason Petersen har i sit svar bl.a. oplyst, at der er tale om et dansk sagsområde, og at han derfor ikke kan udtale sig om, hvordan omsorgen for de færøske indsatte bliver administreret. Da landsstyret ikke har nogen indflydelse på, hvordan forholdene er i de danske fængsler, kan landsstyret heller ikke sikre sig, at forholdene i de danske fængsler er i orden. Bjarni Kárason Petersen oplyser, at der er iværksat nogle initiativer for at forbedre forholdene for de færøske indsatte. Bl.a. har den færøske folkekirke ansat en præst, som fem gange om året rejser til Danmark for at have samtaler med de færøske indsatte.

Anløb af udenlandske militærfartøjer

Landsstyremedlem for udenrigs- og erhvervsanliggender Hogni Hoydal, Tjóveldið, har rådført sig med Lagtingets Udlandsudvalg ifm. forespørgsler om, hvordan færøske myndigheder skal behandle ansøgninger fra militærfartøjer om at anløbe færøske havne. I uge 12 anløb fem NATO minerydningskibe fra Norge, Tyskland, Belgien og Holland Færøerne. Skibene tilhører en minerydningsgruppen under NATO kaldet ”*Standing NATO Maritime Mine Countermeasure Group One.*”

Partiet ”Sjálvstýri” er igen opstillingsberettiget til valg til Lagtinget

Partiet Sjálvstýri (Selvstyre) kom første gang i Lagtinget i 1906 og har siden været repræsenteret i Lagtinget, med undtagelse af valgene i 1943, 1945 og 2022, hvor partiet ikke opnåede stemmer nok til en plads i Lagtinget. Formanden for Sjálvstýri, Sámal Petur í Grund, udtaler, at partiet nu har indsamlet de nødvendige 800 underskrifter, så partiet igen kan stille op til Lagtingsvalg. Tiden indtil næste valg skal bruges på at bygge partiet op igen.

Et enigt Lagting stemte for finansloven for 2023

Den 14. februar 2023 fremlagde landsstyremedlem for finansanliggender Ruth Vang, Framsókn, finanslovsforslag for 2023, med et forventet overskud på 141 mio. kr. Forslaget byggede på finanslovsforslaget, som det forrige landsstyre fremlagde i efteråret 2022, med nogle omprioriteringer vedrørende anlægsudgifter og drift. Finansudvalgets betænkning lagde op til ændringer, som samlet forhøjer indtægterne med 27,5 mio. kr., driftsudgifterne med 12,7 mio. kr. og anlægsudgifterne med 12,1 mio. kr. Ændringsforslaget samt det fremsatte lovforslag blev efterfølgende i forbindelse med 3. behandlingen den 30. marts 2023 enstemmigt vedtaget. Det er ikke ofte, at hele Lagtinget stemmer for den kommende finanslov.

Landsstyret har besluttet, hvilke fagområder der får lønløft

Af koalitionsaftalen fremgår det, at de lavest lønnede faggrupper indenfor omsorgsområdet skal sikres et lønløft. Landsstyret har nu meldt ud, at det bliver pædagoger, pædagogmedhjælpere, social- og sundhedsassistent og social- og sundhedshjælpere, der tildeles et lønløft. Der er tale om lønmodtagere, som arbejder indenfor ældre-, daginstitutions- og socialområdet, og hvor det i forvejen er svært at skaffe nok arbejdskraft. Lønløftet er ikke en del af de lønforhandlinger, som fagforeningerne har med de offentlige arbejdsgivere. For at kompensere kommunerne for den ekstra lønudgift arbejder landsstyret med at lave en ændring i forhold til finansiering af skattefradraget til pensionisterne. Lønløftet koster ca. 47 mio. kr. i 2024 og træder i kraft den 1. januar 2024.

Hjælpepakker stemt igennem af et enigt Lagting

Den 22. marts 2023 blev lovforslag om familie- og hjælpetilskud, som landsstyremedlem for socialanliggende Sirið Stenberg, Tjóðveldi, havde fremlagt for Lagtinget, vedtaget. Lovforslaget indebærer, at husstande, som er økonomisk pressede og ikke har aktiver af betydning, kan søge om et tilskud på 12.000 kr., samt en forhøjelse af det såkaldte familietilskud på 750 kr. pr. måned pr. barn fra juni 2023 og resten af året.

Underskud på finansloven for 2024

Den 31. marts 2023 fremlagde landsstyremedlem for finansanliggende Ruth Vang, Framsókn, forslag til bevillingsrammer for 2024 for Lagtinget. Den samlede udgiftsramme for finansloven for 2024 er 7.275 mio. kr., hvoraf 6.579 mio. kr. er drift og 696 mio. kr. er anlægsudgifter. Indtægtsrammen er på 7.121 mio. kr., hvilket samlet giver et underskud på 153 mio. kr. Særligt udgifterne indenfor social- og sundhedsområdet stiger i de kommende år, hvilket skyldes ændringen i befolkningssammensætningen. Ifølge en fremskrivning, som Landsbanken har fået udarbejdet, er der om 40 år kun to personer i den erhvervsaktive alder pr. pensionist. Antallet af ældre stiger forholdsvis hurtigere end antallet af personer i den erhvervsaktive alder. Det vil særlig forøge udgifterne til folkepension og velfærdstjenester og lægge pres på de offentlige finanser.

Ruth Vang lægger op til at styrke indtægtsgrundlaget og begrænse udgiftsvæksten for at vende underskuddet til et overskud. Landsstyret har fremlagt forslag om at forhøje fangst- og opdrætsafgifter, hvilket dog ikke er tilstrækkeligt til at sikre et overskud. Landsstyret har derfor planer om andre tiltag på tilsammen 214 mio. kr., så der i 2024 kan budgetteres med et overskud på 60 mio. kr. Landsstyret vil ligeledes gennemføre tilpasninger i den offentlige sektor, som skal forbedre den offentlige økonomi på sigt, ligesom landsstyret vil udarbejde et økonomisk regelsæt, som skal sikre finanspolitisk holdbarhed og velfærd.

Brug for mere end en mia. kr. om året til anlægsudgifter

Ifølge et oplæg fra landsstyreområdet for finansanliggende er der brug for mere end en mia. kr. om året til anlægsprojekter de næste 15 år, hvilket der hverken er penge eller byggeressourcer til, med mindre landskassens gæld skal stige markant. Ifølge landsstyreområdet er det muligt at lave anlægsprojekter for 550 mio. kr. om året, uden optagelse af nye lån, hvilket nogenlunde svarer til byggeressourcerne. Det betyder, at der skal prioriteres og arbejdes med en langtidsplanlægning for anlægsarbejder i den offentlige sektor. Landsstyremedlem for finansanliggende Ruth Vang lægger op til, at landskassen kan have anlægsudgifter op til 700 mio. kr. om året. Hun har ikke et bud på, hvornår en mulig tunnel til Suðuroy kan prioriteres. Ifølge landsstyreområdet har kommunerne brug for ni mia. kr. til anlægsarbejder de næste 15 år.

Det nye 5G net sætter europæisk rekord

De nyeste målinger på Føroya Tele's (Færøernes teleselskab) nye 5G netværk viser, at hastigheden på det nye netværk, som bliver etableret sammen med Ericsson, er blandt de højest målte i Europa. Hastigheden vil for den enkelte bruger blive forøget ca. fem til ti gange i forhold til den nuværende hastighed. Efter planen skulle 5G netværket have været klart i starten af 2023, men netværket bliver forsinket og forventes nu klart til sommeren 2023.